

Grup de treball 2

DOCUMENT DE SÍNTESI

LA CREATIVITAT, LES ARTS I LA CULTURA EN EL TRACTAMENT I LA RECUPERACIÓ DE LES PERSONES AMB PROBLEMÀTICA DE SALUT MENTAL.

El grup organitzador va tindre com a objectiu principal donar visibilitat a les experiències en arts i salut mental lligades a la xarxa assistencial comunitària del nostre entorn i promoure la reflexió. Com a objectiu secundari, arribar a configurar conclusions des de l'experiència compartida.

Es va fer la proposta de tres Taules i una Taula-Taller

Taula: EXPERIÈNCIES I RECURSOS DE LES INSTITUCIONS CULTURALS”

La taula es va centrar en donar veu a les activitats que les institucions culturals organitzen per al col·lectiu de persones amb problemàtica mental.

Es van presentar diferents propostes d'intervenció, tant des de museus com d'altres institucions culturals, dirigides a persones amb problemàtica psicosocial, de salut mental, relacionada amb el consum de drogues o problemàtica per trastorn neurocognitiu: activitats culturals als Museus; Dansateràpia promoguda per institucions locals o socio-sanitàries; Musicoteràpia y Arts escèniques suportada per institucions culturals. També es van presentar investigacions sobre l'impacte en la salut i el benestar emocional de la participació en activitats culturals.

Es va poder confirmar la rigorositat de les propostes i presentar algunes de les avaluacions realitzades en diferents patologies com fibromialgia, l'ansietat lleu i moderada, la violència masclista, la demència o la malaltia de Parkinson.

Podem dir que en tots els casos es pot confirmar que hi ha millora en el benestar, l'estat d'ànim, en el manteniment del rendiment cognitiu així com de les relacions interpersonals.

Es destaca que s'haurien de mantenir algunes sessions en el temps, ja que després de 6 mesos d'acabar-les hi ha una davallada dels efectes positius.

També cal ressaltar que és important la formació dels professionals que fan les activitats i la necessitat d'especificitat para poder adaptar-se als diferents grups de patologia.

Taula: EXPERIÈNCIES DES DELS ESPAI ASISITENCIALS. CICLE DE VIDA INFANTO-JUVENIL.

En aquesta taula es va tindre l'ocasió de conèixer en detall el valor terapèutic de la creació artística en processos de gravetat. L'aportació del procés artístic en diferents moments evolutius, quadres psicopatològics i/o diversitat d'escenaris, es pot resumir de la següent forma:

Infància:

Veurem com els infants, a través de la música, el moviment o el dibuix poden construir nous espais de proximitat i comunicació malgrat les limitacions del llenguatge o quan les angoixes que emergeixen en la relació són massa invasives.

Adolescència i joves amb pertorbacions greus:

En moments de greus alteracions emocionals en joves, ja sigui en casos de TCA o d'Experiències Relacionals Abusives (ERA), el procés artístic pot ajudar a connectar amb el sofriment d'una manera més suportable. El procés creatiu esdevé un vehicle de comunicació i afavoreix un sentiment d'orgull i sorpresa davant el desplegament de les capacitats creatives, sobretot quan molts aspectes de la vida estan limitats.

És un viatge cap endins, a través de diferents expressions (plàstiques o dramàtiques) que permeten penetrar l'experiència de confusió o dolor, construint formes que representen el malestar i facilitant tant el reconeixement propi com la comunicació als altres de sofriments ocults o silenciats. Els adolescents en situació de crisi aguda poden trobar en els espais creatius un temps de silenci per connectar amb el seu dolor i expressar-lo profunda i sincerament. És un viatge cap endins per reconèixer-se i sanar les ferides i també un viatge cap enfora, en

relació amb els altres, compartint sensibilitat, destresa i la seva història en un moment vital en què necessiten ser vistos, formar part d'un grup i ser reconeguts en l'inici de la vida adulta.

Porta d'entrada als tractaments:

En algunes patologies de joves, malgrat el gran patiment, hi ha resistència a confiar en professionals de la salut mental. En aquests casos, l'expressió artística es converteix en una porta d'entrada menys invasiva i menys carregada de prejudicis; per exemple, a través del joc i els materials treballats es facilita el vincle terapèutic. Passa el mateix per algunes famílies que tenen moltes reserves per acceptar un tractament en salut mental per als seus fills, i la proposta d'activitat mitjançant l'art pot ser una forma de iniciar el tractament.

Zones de conflicte i contextos de trauma social:

Tal com veiem en les poblacions afectades per conflictes —com en la presentació de la col·laboració a Colòmbia— sense accés a recursos sanitaris, eines com el teatre, la fotografia o el dibuix ajuden a elaborar els traumes i les experiències de violència. Sentiment de satisfacció i reconeixement al compartir les creacions.

Taula: EXPERIÈNCIES DES DELS ESPAIS ASSISTENCIALS. CICLE DE VIDA ADULTA

La taula va intentar donar visibilitat a les experiències que es duen a terme als espais assistencials, prioritàriament als centres de rehabilitació i recuperació i a sales d'hospitalització.

Es va anar exposant un treball que ve de lluny, molt sostingut per la voluntat dels professionals en el convenciment de que activar la creativitat i utilitzar les arts en les situacions de crisi o de discapacitat psicosocial per problemàtica mental és una forma de rescatar a les persones que així ho necessiten d'una manera més completa i digna.

Es van exposar diferents vies de desplegament de les arts i la cultura en sistemes d'atenció a la salut mental comunitària. Aquestes intervencions desvetllen capacitats que donen significat al temps de vida i promouen la participació social; requereixen de la imaginació i les capacitats dels propis professionals més enllà de la seva expertesa en salut mental; i també, de vegades, de la participació de professionals, artistes i primeres persones voluntàries.

Es va poder resseguir un procés de recuperació projectat en art plàstica, i explicat des de la pròpia experiència, com a mostra del treball més col·lectiu propiciat per aquest tipus d'aproximació.

A pesar de les seves dificultats, les experiències de la musicoteràpia en sales d'hospitalització, tant de mitja com de curta estada, venen a aportar molts bons resultats, tant en el benestar emocional, com en les manifestacions afectives, relacionals i motores. Cal destacar també el benefici que aquestes teràpies tenen en el propi equip assistencial. Amb la participació de persones amb experiència de problemàtica greu de salut mental, va quedar palès l'efectivitat terapèutica com a tractament complementari i, moltes vegades, com a eina para assegurar la continuïtat en la teràpia front a la desmoralització i el desistiment.

Finalment, assenyalar la importància de rescatar la creativitat, facilitar l'accés a la cultura i propiciar l'expressió mitjançant les arts, no sols és una forma més complerta i digna d'assistir a les persones amb problemàtica mental sinó que és indispensable para el camí de la recuperació i la participació de la vida en la comunitat.

Taula-Taller: LA CO-CREACIÓ EN EL CONTEXT DE LA PROBLEMÀTICA MENTAL COMPLEXA

En aquesta taula-taller que demanava alta participació dels assistents, els artistes que eren al temps activistes per la salut mental van compartir les dificultats per al desenvolupament de les seves trajectòries artístiques. A les dificultats psicosocials comuns a la seva generació de joves, és suma la seva vulnerabilitat a l'estrès, l'estigma del diagnòstic i les constriccions lligades a la problemàtica de salut mental i al seu tractament farmacològic. Es va compartir una ja ampla experiència de co-creació en parelles artístiques, parelles formades per artistes socialment reconeguts i persones amb problemàtica de salut mental. Experiències fonamentalment de creació plàstica. Són experiències enriquidores des del punt de vista humà i artístic i amb important impacte positiu en la recuperació de les persones afectades.

D'altra banda, es va explicar el procés de la reconstrucció de memòries des de reminiscències incertes en persones amb deteriorament cognitiu utilitzant la Intel·ligència Artificial; para, posteriorment, bolcar el procés de la reconstrucció sobre material en forma de tapís.

Finalment, tots els assistents a la Taula-Taller vam co-crear una performance de onades de moviment com a experiència de la consciència del vincle subjectiu a través del cos.

CONCLUSIONS

Es posa de manifest que tenim especialistes molt formats en art-teràpia, musicoteràpia o dansa i moviment, amb llargues experiències de participació en els tractaments i que mostren l'esperança d'avançar cap a un just reconeixement professional.

Es confirma que l'expressió teatral, la fotografia, la música o el treball amb materials permeten formes d'expressió pròpies que ofereixen, sota una orientació clínica, ampliar les possibilitats de efectivitat dels tractaments. Es hora de tindre en compte aquest beneficis i pensar en la seva inclusió en la cartera de serveis.

Hi ha un ample teixit d'experiències que necessiten d'estructures sòlides i de continuïtat. Necessiten de la col·laboració amb les institucions d'investigació i d'avaluació per tal de poder avançar en el coneixement des de la praxis.